

DECLINUL SĂRBĂTORII ÎN CONCEPȚIA LUI VASILE BĂNCILĂ

Samira Cîrlig¹⁴⁷

Narcis Rupe¹⁴⁸

REZUMAT

Vasile Băncilă a realizat de-a lungul vieții o analiză cuprinzătoare a fenomenului sărbătorii. Unul dintre aspectele cercetate de filosoful și sociolog român a fost declinul felului în care sărbătorește omul contemporan. Sărbătorile moderne și-au pierdut sensurile care în trecut îl ajutau pe om să-și păstreze contactul cu sacralitate (sensul metafizic), să-și reînnoiască moralitatea (sensul moral) și să-și mențină legături organice cu semenii (sensul social). Degradarea sărbătorii coincide cu dez-țărânizarea omului: îndepărtarea de fondul tradițional al existenței. Comparând sărbătorile moderne-contemporane lui cu idealul de sărbătoare descoperit, Băncilă dezvăluie mai multe trăsături ale felului în care omul modern își petrece timpul festiv. Pseudo-sărbătorile contemporane au ca și trăsături: pierderea semnificațiilor tradiționale (inclusiv a celor religioase) și înlocuirea lor cu sensul că sărbătoarea reprezintă doar un timp al odihnei, al revitalizării forțelor trupesti, timpul liber în care poți să îndeplinești ce nu ai reușit din cauza locului de muncă, ori prilejul de „a scăpa de aglomerația orașului” evadând în natură. De asemenea, sărbătorile moderne sunt mai reduse ca număr, se aseamănă în

¹⁴⁷ Cercetător în cadrul Centrului European de Studii în Probleme Etnice al Academiei Române (CESPE), doctorand în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie a Facultății de Sociologie și Asistență Socială de la Universitatea din București, Email: oana.samira.cirlig@gmail.com.

¹⁴⁸ Cercetător în cadrul Centrului European de Studii în Probleme Etnice al Academiei Române (CESPE), doctorand în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie a Facultății de Sociologie și Asistență Socială de la Universitatea din București, Email: narcisrupe@gmail.com.

felul în care se desfășoară (nivelarea felului de a sărbători), au un caracter precumpănitor individualist și sunt folosite de regimurile politice ca semn distinct.

Cuvinte-cheie: Vasile Băncilă, sărbătoare, declinul sărbătorii, sociologie românească, etica sărbătorii.

Prea puțin cunoscut publicului din prezent, Vasile Băncilă face parte din pleiada de intelectuali români din perioada interbelică recunoscuți pentru contribuțiile însemnate în dezvoltarea culturii române. Exeget al operei lui Lucian Blaga, filosof, etician și sociolog, Vasile Băncilă s-a diferențiat față de ceilalți intelectuali interbelici prin reflecțiile și studiile asupra fenomenului sărbătorii. Lucrările sale se bazează pe o abordare mai degrabă filosofică și sociologică a acestei problematice. Sociologia lui Vasile Băncilă se observă mult mai bine dacă studiem analiza pe care eticianul a făcut sărbătorilor contemporane lui.

Comparându-le cu idealul-tipul de sărbătoare, Băncilă observă că sărbătorile moderne s-au îndepărtat de rostul lor ideal deschizând calea afirmării unei psihologii nefestive. Declinul sărbătorii face parte din studiile de sociologie a lui Vasile Băncilă care poartă amprenta propriei viziuni, denumită „organicism spiritual”:

„În sociologie, poziția lui V.B. este contrară sociologismului empiric; societatea apare drept «mediul organic» care îl leagă pe om de «totalitate», «instrumentul» prin care o «voință mai adâncă a lucrurilor» creează diferențial, ducând omul până la limita destinului lui. V.B. numește această concepție «organicism spiritual» și desemnează «etnicul» drept tipul cel mai propriu al acestei societăți”¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Gheorghiță Geană, „Băncilă, Vasile”, în *Enciclopedia online a filosofiei din România*, Disponibil la adresa de internet: <https://romanian->

Vasile Băncilă practică o sociologie spiritualistă, în spiritul maestrului generației sale – Nae Ionescu, care i-a și fost profesor. Abordarea lui Băncilă trimite, totodată, spre maniera vulcânesciană de discuție asupra țăranescului, deci și o sociologie fenomenologică, axată pe descoperirea esenței realității.

„Idea de sărbătoare e o idee de organizare totală a existenței. Fiindcă sărbătoarea e o horă gravă de comuniuni cu toată realitatea, cu toate aspectele ei necesare, posibile, imaginabile sau numai bănuite. E o comuniune cu transcendentul; e o comuniune cu natura cosmică; e o comuniune cu societatea; e chiar o comuniune cu lumea animală și vegetală și e, în sfârșit, o comuniune cu tine însuși, prin conținerea sau topirea contradicțiilor, [a] decepțiilor, [a] revendicărilor”¹⁵⁰.

1. DECLINUL SĂRBĂTORII. DRUMUL SPRE PSEUDO-SĂRBĂTOARE ÎN MODERNITATE

Cu declinul sărbătorii, Vasile Băncilă trece la operaționalizarea sistemului său de gândire.

Vorbim de declinul unui sărbători când, în cadrul acestei activități omenești, dispar sau se înlocuiesc semnificațiile ei metafizice, morale și sociale necesare legăturii omului cu Transcendentul și cu propria comunitate din care face parte.

„Deci, sărbătorile nu mai au marele rol de odinioară, care era unul metafizic, moral, social, artistic, pedagogic, care omagia major Existența, unind ontologicul cu istoricul, generalul cu individualul. [Acestea] corectau existența, îi dădeau sens și plenitudine și uneau pe oameni într-un tot, în același timp

philosophy.ro/encyclopedia/bancila-vasile/, Accesat la data de 30 aprilie 2025.

¹⁵⁰ Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *Opere*, Volumul IV, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2006, p. 339.

transcendent și istoric, integrând aceste două domenii într-o splendidă imanență”¹⁵¹.

În altă parte din opera sa, Vasile Băncilă folosește termenul de denaturare pentru a desemna declinul sărbătorii¹⁵². Prin acest termen Băncilă are în vedere tot slăbirea sensurilor primordiale ale sărbătorii. Însă, în loc de a le operaționaliza ca mai sus (sens metafizic, moral, social, artistic etc.), le denumeste simplu semnificații tradiționale. Degradarea/declinul sărbătorii înseamnă îndepărtarea de fondul tradițional al existenței, adică dez-țărănizarea ei. În acest fel sărbătoarea decade în stadiul de pseudo-sărbătoare.

„Ori sărbătoarea convențională, instituită de la o zi la alta, uitându-se că tăria sărbătorilor e garantată de fondul tradițional pe care-l includ: sărbătorile creștine, de exemplu, s-au altoit pe fondul sărbătorilor asiatice, greco-romane, germanice și anglo-saxone, câteodată păstrând chiar aceleași zile”¹⁵³.

Utilizarea cuvântului tradițional relevă un alt aspect al declinului. Momentul de început al denaturării este marcat de trecerea de la viața tradițională la cea modernă. Cu alte cuvinte, modernizarea reprezintă procesul care a generat declinul sărbătorii, marcând apariția unor pseudo-sărbători cu un slab orizont metafizic, moral și social. De aceea, sociologul român observă că țaranul sărbătorește cu adevărat numai dacă „a rămas necontaminat de oraș”¹⁵⁴, orașul reprezentând aici locul în care modernizarea a ajuns la apogeu.

¹⁵¹ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii (Fișe). Tipologia sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *Opere*, Volumul IX, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2014, p. 86.

¹⁵² Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *op. cit.*, 2006, p. 349.

¹⁵³ *Ibidem*.

¹⁵⁴ Vasile Băncilă, „Pedagogia sărbătorii”, în *Ibidem*, p. 529.

„Lumea de odinioară, și astăzi încă, lumea țărănească, întru cât a rămas necontaminată de oraș, ne dau exemple de realizare a sărbătorii”¹⁵⁵.

Pentru a înțelege concepția lui Vasile Băncilă despre declinul sărbătorii să analizăm pe rând pierderea sensurilor metafizice, morale și sociale.

Prin pierderea sensului metafizic, Băncilă are în vedere desacralizarea actului festiv. Aspectul sacru al sărbătorii reiese din accentul pus de filosof pe ideea de „duh”. Nu este surprinzător că exegetul lui Lucian Blaga denumesc chiar unul dintre articolele relevante în problematică „Duhul sărbătorii”¹⁵⁶. Sărbătorile cu sens sunt cele religioase, cele care se desfășoară „după un program mistic pe pământ”. Ele reprezintă integrarea omului în timpul sacru, când acesta încearcă să reactualizeze în prezent timpul mitic – *ilo tempore*, cel de la „începutul începuturilor”,

„Pentru el, sărbătorile sunt o cosmologie. Altfel e lumea pentru el în sărbători. Acestea sunt manifestări, după un anume program mistic, regulat și etern, al unei esențe ultime: sărbătorile îi sunt fenomene religioase și metafizice. A schimba, deci, sărbătorile e pentru el o imposibilitate logică: cum să le schimbi, când ele rămân acolo unde au fost, de vreme ce ele există obiectiv și nu în convenția noastră? E ca și când am spune că astrele cerești se mișcă alt fel de cum e în realitate”¹⁵⁷.

„(...) Timpul sacru este reversibil, în sensul că este de fapt un Timp mitic primordial readus în prezent. Orice sărbătoare religioasă, orice Timp liturgic înseamnă reactualizarea unui eveniment sacru care a avut loc într-un trecut mitic, «la începutul

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 529.

¹⁵⁶ Vezi Vasile Băncilă, „Duhul sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *op. cit.*, 2006.

¹⁵⁷ Vasile Băncilă, „Motivele și organizarea reformei calendarului”, în Vasile Băncilă, *Opere*, Volumul III, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2003, p. 18.

începuturilor». Participarea religioasă la o sărbătoare implică ieșirea din durată temporală «obișnuită» și reintegrarea în Timpul mitic actualizat de acea sărbătoare”¹⁵⁸.

Vasile Băncilă punctează că declinul se manifestă, de asemenea, și prin slăbirea componentei morale a sărbătorii. Sărbătoarea reprezintă timpul în care densitatea dinamică – acțiunea oamenilor în acord cu normele morale¹⁵⁹ – este la maxim. Băncilă are astfel în vedere scăderea densității dinamice din societate. În cadrul sărbătorii degradate omul nu mai încearcă a realiza „anticipativ pe pământ starea din Paradis”¹⁶⁰.

„Al doilea, și în strânsă legătură cu acesta, sărbătoarea e armonie, lumină, euforie, puritate, bunătate, maiestate fluidă, pe cât de discretă, pa atât de suverană. În sărbătoare, fiecare om, dacă nu e un gâte-fete, caută să fie o undă transparentă în fluviul de lumină, să fie mai bun și mai solemn, fără a fi rigid, astfel încât să se înfăptuiască, cu concursul tuturor și al marelui sens festiv, ceea ce predecesorii noștri, de multe ori mai bogați sufletește decât noi, numea trêve de Dieu”¹⁶¹.

Cât despre pierderea caracterului social, declinul se recunoaște prin tendința de atomizare. Individualizarea se manifestă fie prin pierderea sau înlocuirea sensurilor comunitare pentru care se sărbătorește, fie prin descreșterea numărului activităților comune

¹⁵⁸ Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, București, Editura Humanitas, 2005, pp. 54-55 apud Radu Baltasiu și Ovidiana Bulumac, *Istoria Socială a României. Actualitate și problematică*, București, Editura Universității din București, 2017, p. 117.

¹⁵⁹ Radu Baltasiu, *Introducere în sociologice. Spiritualitate, națiune și capitalism. Considerații de sociologie românească și weberiană*, Craiova, Editura Beladi, 2007, p. 56.

¹⁶⁰ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii (Fișe). Ideea de sărbătoare: definiția sărbătorii”, în Vasile Băncilă, 2014, p. 56.

¹⁶¹ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii”, în *Ibidem*, p. 11,

care caracterizau în trecut sărbătoarea, fie prin reducerea numărului de participanți.

„Urmare: sărbătoarea e ceva social. În dublu sens: 1. că trebuie să fie ceva moral ori cel puțin neutru; 2) și că în societate se realizează mai ușor starea de sărbătoare (ocaziile, convocările, comemorările, metabolismul social: în sărbătorile sociale se realizează mai ușor plenitudinea vitală și cea morală)”¹⁶².

Sărbătoarea în declin denotă existența unei societăți dez-țărănizate pentru că, în viziunea lui Vasile Băncilă, sărbătoarea eminamente socială este cea țărănească, când „satul trăiește sărbătorile și evenimentele, ca și când ar fi ale fiecăruia”¹⁶³.

„Poporul a umplut timpul cu sărbători și le-a dat cele două sensuri superioare: sens metafizic (religios) și sens social (sărbătorile adevărate nu sunt individuale, și cu atât mai puțin individualiste, ci comunitare: tot satul trăiește sărbătorile și evenimentele, ca și când ar fi ale fiecăruia”¹⁶⁴.

Pierderea acestor sensuri a pus bazele unei psihologii nefestive a omului modern¹⁶⁵. În cele ce urmează se va pătrunde mai mult în felul în care omul modern percepe și trăiește sărbătoarea în declin.

¹⁶² Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii (fișe). Filozofia sărbătorii: Definiție”, *Ibidem*, p. 68.

¹⁶³ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii (fișe). Filozofia sărbătorii”, *Ibidem*, p. 69.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în *Idem, op. cit.*, 2006, p. 350.

2. TRĂSĂTURI ALE SĂRBĂTORII ÎN DECLIN

În cele ce urmează vom expune trăsăturile sărbătorilor degradate. După cum s-a aratat mai sus pentru Băncilă a vorbi despre sărbătorile în declin înseamnă a analiza sărbătoarea în modernitate prin comparație cu ideal-tipul „țărănesc” al acesteia.

Băncilă observă că omul modern nu mai are în vedere semnificațiile profunde ale acțiunii. Îndepărtarea de fondul tradițional specific sărbătorii înseamnă a acționa fără a privi ca întreg gestul sărbătorii (în timpul acesteia întreaga comunitate era cuprinsă, tot timpul, toate activitățile se raportau la sărbătoare, atât la prescripțiile ritualice cât mai ales la calendarul sărbătorilor). De exemplu, Băncilă observa că Paștile blajinilor¹⁶⁶ se sărbătorește în timpul lui fără a se cunoaște însă legenda de la baza acestei festivități tradiționale¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Paștele Blajinilor este o sărbătoare populară, care nu are o rânduială specifică în tipicul bisericesc. (...) Paștele Blajinilor sau Paștele morților reprezintă în sine amintirea tuturor celor ce au murit, fie ei pregătiți – spovediți, împărtășiți și cu lumânare – sau nepregătiți. De obicei, în această zi, credincioșii depun ofrande pe morminte, bocesc morții, împart pomeni, întind mese festive în cimitir, lângă biserică sau la iarbă verde. (...) Blajinii, oameni blânzi și pașnici, s-ar afla într-o lume îndepărtată, la vărsarea Apei Sâmbetei în Sorbul Pământului. Ei sunt anunțați că a sosit Paștele de către oameni, care aruncă în apele curgătoare coji de ouă sparte în timpul înroșitului sau la prepararea alimentelor rituale (cozonaci, pască)”, în Petre Dobrescu, „Paștele Blajinilor sau Lunea Morților, dedicată spiritelor moșilor și strămoșilor”, în *Libertatea*, 28 aprilie 2025, Disponibil la adresa de internet: <https://www.libertatea.ro/stiri/pastele-blajinilor-sau-lunea-mortilor-dedicataspiritelormosilorsistramosilor1814405>, Accesat la data de 20 septembrie 2025.

¹⁶⁷ Vasile Băncilă, „Pedagogia sărbătorii”, în Vasile Băncilă, 2006, *op. cit.*, p. 534.

Degradarea semnificațiilor tradiționale a generat somatizarea și individualizarea sensurilor vieții, chiar la vidarea de sens a acțiunii sociale. Pentru el, sărbătoarea, susține Băncilă, nu mai este o revenire la timpul sacru (sensul metafizic), o formă de înnobilare spirituală (sensul moral), ori o formă de reînnoare a legăturilor sociale (sensul social). În locul acestor semnificații, modernul sărbătorește pentru:

- a se odihni;
- a-și revitaliza forțele trupest;
- a reuși să îndeplinească prin muncă acele lucruri pe care nu le putea face în timpul obișnuit (timpul ne-festiv) și
- pentru a evada în natură, scăpând pentru un timp de aglomerările urbane¹⁶⁸.

O altă trăsătură a degradării sărbătorii, pe lângă slăbănogirea profunzimii vieții este reducerea frecvenței acestora. Dacă pentru țăran, timpul și munca erau împărțite după sărbători: „tocmai zilele de lucru erau anexate la sărbătoarea”¹⁶⁹ astfel încât sărbătoarea avea întâietate în fața muncii, pentru omul modern raportul sărbătoare-muncă s-a inversat. Timpul dedicat muncii l-a cuprins tot mai mult pe cel festiv odată cu adoptarea sistemului capitalist¹⁷⁰.

„În această configurație sufletească, ce au devenit sărbătorile? Numărul lor a scăzut, iar cele cari au rămas s-au denaturat în cea mai mare parte. (...) Dar reducerea numărului sărbătorilor nu s-a făcut din spirit de deferență față de ele, ci în primul rând din cauza intereselor muncii în sistemul capitalist. Burghezia a dat cu bățul

¹⁶⁸ Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în *Ibidem*, p. 349.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 550.

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 349.

oriunde a întâlnit un obstacol adus muncii. Iar protestantismul și calvinismul au venit în ajutorul acesteia”¹⁷¹.

Alături de scăderea numărului a avut loc și nivelarea/omogenizarea a felului în care se desfășoară. Pierderea obiceiurilor tradiționale atât de variate a condus la nivelarea activităților din cadrul pseudo-sărbătorilor moderne. Nivelarea sărbătorilor a însemnat că și felul în care omul modern se pregătește pentru ele a devenit tot mai general. Procesul de omogenizarea a felului în care omul modern sărbătorește se încadrează în tendința de mcdonalizarea a societății așa cum a teoretizat-o sociologul George Ritzer¹⁷². Asistăm la mcdonalizarea sărbătorii care înseamnă cedarea varietății obiceiurilor specifice timpului festiv în numele eficienței, calculabilității, predictibilității și controlului¹⁷³.

Astfel că, nivelarea are ca efect scăderea a ceea ce Băncilă a denumit receptivitate sărbătorească – gradul de pregătire pentru a sărbători – și, odată cu aceasta, bucuria trăită în timpul festiv.

„Cât e de adevărată, din nefericire, această afirmație se vede și din faptul că oamenii tind acum să niveleze sărbătorile, să le serbeze la fel, Paștile ca și Crăciunul, fără să adâncească înalta și specifica feerie spirituală pe care o cuprinde fiecare sărbătoare; ori din sincretismul crescând, acum manifestându-se tendința de a amesteca sărbătorile și obiceiurile, de a face pom de Crăciun, de a serba de două ori aceeași sărbătoare, una ortodoxă, alta catolică, ori din lipsa de halo spiritual a sărbătorilor actuale; odinioară,

¹⁷¹ *Ibidem*.

¹⁷² Vezi George Ritzer, *The McDonaldization of Society: Into the Digital Age [McDonaldizarea societății: în plină eră digitală]*, Ediția a X-a, Thousand Oaks, Editura SAGE Publications, 2021.

¹⁷³ Radu Baltasiu și Ovidiana Bulumac, *Istoria Socială a României. Actualitate și problematică*, București, Editura Universității din București, 2017, p. 176.

oamenii se pregăteau pentru serbări, mărindu-și receptivitatea sărbătorească, pentru ca apoi să trăiască ecourile”¹⁷⁴.

În anumite cazuri, omul modern nici nu mai poate sărbători, fiind paralizat de *frica de sărbătoare*. Băncilă constata că în cadrul psihologiei nefestive moderne sărbătoarea își poate pierde atât de mult din sensurile metafizice, morale și sociale încât să devină doar „un moment de vid, ca o ieșire din realitate (...) e ziua când [omul] n-are ziar, când n-are birou, când n-are zgomot”¹⁷⁵.

Modernul își pierde și ingenuitatea, puritatea, de unde raportarea la copilărie ca aproape la o etapă adultă, prin parenting (care consideră copilul egal în sfat cu părintele, creșterea copilului fiind un demers „colegial”, un adevărat „parteneriat”). Pierderea caracterului ingenuu al unei întregi epoci este legată de Băncilă și de erodarea pilonilor timpului festiv: satul patriarhal (cu moravurile sale specifice) și copilăria.

„Nicăieri sărbătoarea nu e mai vie decât în lumea copiilor și în lumea patriarhală țărănească”¹⁷⁶.

Alte trăsături ale sărbătorii degradate le descoperim în scrierile sale de la finalul vieții (1976). Fără a folosi expresii ca degradare sau declin, observăm totuși în caracterizarea sărbătorilor contemporane (din cadrul regimului comunist din România) un anumit regret al autorului că s-au îndepărtat de fondul lor autentic.

- „1) Sărbătorile contemporane sunt... mnemotehnice; adică, ajutate de calendarul tipărit;
- 2) mecanice, grăbite, ecouri, fără să mai fie înfloriri ale timpului;
- 3) ori sunt convenționale, semiotice;
- 4) ori sunt confecții ideologice;

¹⁷⁴ Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *op. cit.*, 2006, p. 350.

¹⁷⁵ Vasile Băncilă, „Declinul sărbătorii”, în *Ibidem*.

¹⁷⁶ Vasile Băncilă, „Pedagogia sărbătorii”, în *Ibidem*, p. 532.

- 5) ori sărbători de stat silnic;
6) ori sunt sărbători individuale, sumare, foarte restrânse; de ex., momente erotice ori de admirație, ori de grup mic, ce se entuziasmează pentru ceva”¹⁷⁷.

Caracterul mecanic al sărbătorii este în opoziție cu sacralitatea manifestării. Aceasta nu mai este un timp „special”, „ieșit din comun”, „aparte”, ci „o altă bucată de timp”, parte a profanului. Prin „mecanic” Vasile Băncilă are în vedere și formalizarea obiceiurilor sărbătorești. Datinile nu mai sunt vii în comunitate. Oamenii încă le practică din inerție fără a le cunoaște rostul lor atât de bine cunoscut în societățile tradiționale.

Cât privește trăsăturile 3, 4 și 5 acestea au la bază unul dintre efectele ambivalente ale modernizării societății (Wilbert E. Moore) și anume: păstrarea funcției de simbol al identității și continuității culturale pentru practicile tradiționale ¹⁷⁸. Precum tradițiile și sărbătorile în declin își păstrează funcția de a fi un semn distinct al comunității. De aici caracterul semiotic al sărbătorii.

Dacă pseudo-sărbătoarea poate îndeplini funcția de reprezentare pentru o comunitate, de ce nu ar putea și pentru un regim politic? Băncilă constată că regimul comunist din România a instrumentalizat sărbătoarea dându-i un caracter ideologic. Ba mai mult, sărbătoarea era folosită de regimul politic pentru „a-i modela” pe cetățeni.

„Lăsând la o parte factorul politic, din ce în ce mai despotice, care se folosește și de comemorări pentru a modela sau persecuta ideologic pe oameni, dar e aici și ceva adânc, mult mai adânc, și aceasta ne îngrijorează: omul actual simte că-i dispare zestrea

¹⁷⁷ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii (Fișe). Tipologia sărbătorii”, în *Ibidem*, 2014, p. 86.

¹⁷⁸ Wilbert Ellis Moore, *Social Change [Schimbare socială]*, New Jersey, Editura Prentice-Hall, 1974, p. 102 apud Ion Ungureanu, *Paradigme ale cunoașterii societății*, Iași, Editura Junimea, 2002, p. 239.

sufletească din cauza timpului sau istoriei accelerate. El vrea ca anume fapte să nu dispară din memorie, să mai fie trăite, să rămână actuale, într-un fel. Și atunci instituie practica comemorărilor, devenite aproape o industrie”¹⁷⁹.

Un alt indicator al sărbătorii în declin este individualizarea. După cum apare și în capitolul de mai sus, sensul social al sărbătorii este înlocuit de unul individual. Vorbim de sărbători auto-centrate, axate pe individ. Nu mai contează felul în care întreaga comunitate sărbătorește, individul devenind cel care stabilește ce se petrece în timpul festiv.

Cuantificarea monetară a unei activități prin excelență morale se petrece în cadrul pseudo-sărbătorilor moderne. Obiceiurile sunt practicate nu pentru frumusețea lor, ci pentru obținerea de beneficii financiare. De aceea, filosoful, în unele dintre articolele sale axate pe pedagogia sărbătorii, încurajează educarea copiilor în vederea părăsirii acestui aspect al psihologiei nefestive.

„Să le arate cari erau obiceiurile de altă dată, să-i învețe să le iubească din tot sufletul lor, să le respecte întocmai cum au fost și să le practice nu pentru interese negustorești, cum fac unii copii la Crăciun, ci pentru frumusețea lor”¹⁸⁰.

3. CONCLUZII

Vasile Băncilă s-a făcut remarcant prin studiile sale despre sărbătoare. Analiza capacității omului modern de a trăi timpul festiv este de cea mai mare importanță, pe care Băncilă o relevă din perspectiva unei sociologii spiritualiste. În articolul de față am

¹⁷⁹ Vasile Băncilă, „Filozofia sărbătorii”, în Vasile Băncilă, *op. cit.*, 2014, pp. 18-19.

¹⁸⁰ Vasile Băncilă, „Crăciunul copiilor”, în *Idem, op. cit.*, 2006, p. 236.

prezentat în ce constă concepția filosofului și sociologului român pe marginea declinului unei activități atât de caracteristice omului.

Declinul sau degradarea sărbătorii reprezintă procesul de pierdere sau înlocuire a sensurilor metafizice, morale și sociale ce făceau posibilă sensul vieții. Pierderea semnificațiilor face parte din procesul de dez-țărănire a societății.

Băncilă reiterează ceea ce se afirma în epocă, încă în vremea lui Durkheim, că modernizarea slăbește sărbătoarea, capacitatea de integrare în metafizic a omului. Cu alte cuvinte, a vorbi de declinul sărbătorii înseamnă a analiza modernizarea societății. Îndepărtată de fondul țăranesc și religios, care cuprinde sensul metafizic, moral și social, sărbătoarea devine, în perioada modernă, doar un mijloc de recreere, cu un caracter puternic individualizat, supus unui proces de uniformizare și reificare, de slăbire a ingenuității și a copilăriei. În golul astfel creat își fac apariția ideologiile, marketingul, psihologiile de tip parenting etc.

4. BIBLIOGRAFIE

- Baltasiu Radu și Bulumac Ovidiana, *Istoria Socială a României. Actualitate și problemă*, București, Editura Universității din București, 2017.
- Băncilă Vasile, *Opere*, Volumul III, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2003.
- Băncilă Vasile, *Opere*, Volumul IV, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2006.
- Băncilă Vasile, *Opere*, Volumul IX, Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Istros, 2014.
- Dobrescu Petre, „Paștele Blajinilor sau Luna Morților, dedicată spiritelor moșilor și strămoșilor”, în *Libertatea*, 28 aprilie

2025, Disponibil la adresa de internet: <https://www.libertatea.ro/stiri/pastele-blajinilor-sau-lunea-mortilordedicata-spiritelor-mosilor-si-stramosilor-1814405>, Accesat la data de 20 septembrie 2025.

Geană Gheorghiță, „Băncilă, Vasile”, în *Enciclopedia online a filosofiei din România*, Disponibil la adresa de interne: <https://romanian-philosophy.ro/encyclopedia/bancila-vasile/>, Accesat la data de 30 aprilie 2025.

Ritzer George, *The McDonaldization of Society: Into the Digital Age [McDonaldezarea societății: în era digitală]*, Ediția a X-a, Thousand Oaks, Editura SAGE Publications, 2021.

Ungureanu Ion, *Paradigme ale cunoașterii societății*, Iași, Editura Junimea, 2002.